

**OBIECTIVE DE CONSERVARE ȘI EVALUAREA
BIODIVERSITĂȚII: PILONI AI PROTECȚIEI NATURII ÎN
REPUBLICA MOLDOVA**

**OBJECTIVES OF CONSERVATION AND BIODIVERSITY ASSESSMENT:
PILLARS OF NATURE PROTECTION IN THE REPUBLIC
OF MOLDOVA**

CZU: 349.6:502.8:502.131.1(478)

<https://doi.org/10.59295/spd2024j.21>

Irina PUNGA,

ORCID: 0000-0002-6004-9338

e-mail: iri.punga@gmail.com

Universitatea de Stat din Moldova

Iordanca-Rodica IORDANOV,

ORCID: 0000-0002-5936-041X

e-mail: rodica.iordanov.usm@gmail.com

Universitatea de Stat din Moldova

Rezumat. *Articolul explorează relația dintre obiectivele de conservare și evaluarea biodiversității în cadrul implementării politicii de mediu în Republica Moldova. Se subliniază importanța rețelei Natura 2000 și a Rețelei Emerald ca cadre fundamentale pentru conservarea biodiversității. Este evidențiată necesitatea stabilirii unor obiective de conservare specifice și măsurabile pentru fiecare sit Emerald, precum și implementarea mecanismului de evaluare a biodiversității. De asemenea, se discută importanța planurilor de management în gestionarea durabilă a acestor situri protejate. Articolul concluzionează prin sublinierea importanței integrării acestor elemente pentru asigurarea unei protecții eficiente a naturii și promovarea dezvoltării durabile în Moldova.*

Cuvinte-cheie: *obiective de conservare, Natura 2000, Rețea Emerald, evaluarea biodiversității, plan de management, dezvoltare durabilă.*

Summary. *The article explores the relationship between conservation objectives and biodiversity assessment within the implementation of environmental policy in the Republic of Moldova. It emphasizes the importance of the Natura 2000 network and the Emerald Network as fundamental frameworks for biodiversity conservation. The need for establishing specific and measurable conservation objectives for each Emerald site is highlighted, as well as the implementation of biodiversity assessment mechanisms. Additionally, the importance of management plans in the sustainable management of these protected sites is discussed. The article concludes by underscoring the importance of integrating these elements to ensure effective nature protection and promote sustainable development in Moldova.*

Keywords: *conservation objectives, Natura 2000, Emerald Network, biodiversity assessment, management plan, sustainable development.*

INTRODUCERE

Rețeaua de situri Natura 2000 se întinde pe întreg teritoriul al Uniunii Europene, de la insulele Canari până la Marea Neagră și de la insula Cipru până în la Laponia scandinavă. Siturile pot fi desemnate atât pe uscat, cât și apă [1]. Peste 4131745 km², 25 000 de situri din 27 de țări sunt desemnate în temeiul directivelor privind păsările și habitatele: împreună, acestea acoperă aproximativ 18,6% din teritoriul Europei”[2]. Adicional, din alte categorii de cifre menționăm că în perioada 1993-2023, numărul siturilor Natura 2000 a crescut de la 1000 la 6800, ceea ce reprezintă o creștere semnificativă. Dar pe lângă siturile Natura 2000, numărul total al ariilor naturale protejate a crescut de la 5000 în 1993 la 10800 în 2023 pe întreg teritoriul al Uniunii Europene. Această tendință de creștere indică o expansiune generală și o intensificare a eforturilor de protejare a biodiversității și a habitatelor naturale în Europa, evidențiind un angajament constant în dezvoltarea și protejarea tuturor tipurilor de arii protejate, inclusiv a rețelei Natura 2000.

MATERIALE ȘI METODE

Suportul metodologic al studiului de față îl constituie tezele fundamentale ale dreptului mediului și dreptului european care reflectă tema investigată. Complexitatea studiului efectuat a necesitat utilizarea unui număr de metode și procedee de cercetare diversificate. Astfel, am aplicat următoarele metode: a) *Metoda juridică*: studierea și interpretarea normelor juridice relevante în mod formal, conform principiilor și regulilor dreptului; analiza normativ-legislativă pentru a obține o înțelegere profundă a contextului legal; evaluarea aplicării practice a legislației în contextul protecției biodiversității și siturilor Natura 2000. b) *Metoda comparativă*: stabilirea unor criterii de comparație, cum ar fi: scopurile generale, măsurile de conservare și mecanismele de evaluare a impactului; compararea legislației UE și a Republicii Moldova pentru a identifica diferențele și similitudinile în abordarea mecanismului de evaluare a biodiversității și a excepțiilor aplicate; examinarea modului în care fiecare legislație abordează problemele de conservare și formularea concluziilor și recomandărilor.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Atât siturile Natura 2000 [3] cât și ariile naturale protejate[4] sunt fundamentate pe principii similare de conservare a biodiversității și protecție a habitatelor și speciilor de interes comunitar, inclusiv: 1) conservarea biodiversității conform anexelor Directivelor Habitate și Păsări ale UE; 2) protejarea împotriva activităților umane dăunătoare; 3) promovarea unei dezvoltări durabile; 4) asigurarea conectivității ecologice prin coridoare ecologice; și 5) sprijinirea rezilienței ecosistemelor la schimbările climatice prin măsuri de adaptare și cercetare continuă.

În contextul implementării politicii în domeniul conservării **habitatelor și speciilor de faună și floră sălbatică** la nivel național au fost elaborate și sunt în proces de implementare un set de acte normative: *Legea privind protecția mediului înconjură-*

tor n.1515/1993; Legea privind fondul ariilor naturale protejate de stat nr.1538/1998; Legea cu privire la rețeaua ecologică nr.94/2007; Legea privind evaluarea impactului asupra mediului nr.86/2014.

Este necesar de menționat faptul că pe lângă tendința globală de a conserva biodiversitatea, fiecare țară tinde spre o dezvoltare durabilă și extindere al activităților economice, fapt constatat și prin Strategia Națională de Dezvoltare Economică 2030[5]. Dezvoltarea durabilă este definită ca un tip de dezvoltare care îndeplinește nevoile prezentului fără a compromite capacitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi. Acest concept implică un echilibru între creșterea economică, protecția mediului și bunăstarea socială.”[6].

În acest context, în vederea garantării echilibrului economic, de mediu și social pentru proiectele publice și private legislația Republicii Moldova prevede efectuarea evaluării impactului asupra mediului. Mai mult, în urma modificărilor care au fost procesate în Legea 94/2007 în anul 2023 atât proiectele publice și private cât și documentele de politici și planificare care ar putea afecta în mod semnificativ aceste situri sunt supuse „*evaluării biodiversității*”. Evaluarea biodiversității are drept scop identificarea și prevenirea implementării oricărei activități planificate care ar putea afecta semnificativ siturile Emerald. Impactul anticipat al activităților planificate se evaluează în funcție de probabilitatea producerii acestuia, nu de certitudinea efectivă a impactului. În această evaluare, scopul principal constă în identificarea și delimitarea clară între impactul considerat „*ne-semnificativ*” și cel „*semnificativ*” asupra obiectivelor de conservare ale sitului Emerald. Astfel, în procesul de evaluare a biodiversității se examinează cu atenție fiecare aspect al activităților planificate pentru a determina riscul potențial pe care îl prezintă pentru biodiversitatea sitului. Evaluarea se concentrează pe identificarea acțiunilor care ar putea afecta habitatul sau speciile de interes din siturile Emerald.

Este esențial să menționăm, că proiectele publice sau private vor fi aprobate și transmise spre executare doar în cazul în care se constată că acestea nu au efecte negative asupra sitului Emerald. Cu toate acestea, există excepție de la această regulă, bazată pe considerente imperative de interes public major, inclusiv rațiuni sociale sau economice, care pot justifica aprobarea activităților planificate sau a documentelor de politici și planificare, chiar dacă acestea ar putea afecta siturile Emerald. Excepția respectivă se regăsește în Directiva Habitare (art.6 pct.4) și prevede: „în ciuda unui rezultat negativ al evaluării efectelor asupra sitului și în lipsa unei soluții alternative, planul sau proiectul trebuie realizat, cu toate acestea, din motive cruciale de interes public major, inclusiv din rațiuni de ordin social sau economic, statul membru ia toate **măsurile compensatorii** necesare pentru a proteja coerența globală a sistemului Natura 2000”. Această prevedere a fost transpusă în legislația națională și se regăsește în art. 12⁶ alin. (3) din Legea nr. 94/2007. Observăm, că această excepție este condiționată de necesitatea luării unor măsuri compensatorii. Mecanismul de compensare este unul foarte complex, incluzând aspecte financiare, economice, non-financiare care rămân a fi determinate conceptual la nivel național.

Un alt aspect la care am face referință telegrafică este noțiunea de „*interes public major*”, ce se aplică în Directiva Habitate, legislația națională în câteva acte normative prevede termenul, dar la momentul de față careva criterii pentru aplicarea acestui criteriu nu sunt prevăzuți. La fel, rămâne un subiect ce necesită o atenție științifică separată și reglementare normativă suplimentare în contextul domeniului mediului. Totuși conform Directivei Habitate cum este indicat în Comunicarea Comisiei, „în ceea ce privește „alte motive cruciale de interes public major” din rațiuni de ordin social sau economic, din acest text reiese că numai interesele publice, indiferent dacă acestea sunt promovate fie de organisme publice, fie de organisme private, pot fi puse în balanță cu obiectivele de conservare prevăzute de directivă. Prin urmare, proiectele elaborate de organisme private pot fi luate în considerare numai în cazul în care aceste interese publice sunt deservite și demonstrate.”

Comunicarea Comisiei pe art. 6 alin.(3) și (4) prevede „atunci când stabilește motivele cruciale de interes public major, o autoritate competentă trebuie să ia în considerare toate elementele, și anume dacă este: a) *crucial*: planul sau proiectul servește mai degrabă unui interes public esențial decât unor interese private; b) *major*: interesul pe care îl servește planul sau proiectul depășește prejudiciul (sau riscul de prejudiciere) adus integrității sitului, astfel cum a fost identificat în evaluarea corespunzătoare; c) *de interes public*: de exemplu, este o parte fundamentală a politicilor publice pentru stat și societate.”

Așa cum am menționat mai sus, Directiva Habitate și legislația națională analizată pe parcursul textului stabilesc obligația autorităților competente naționale să ia măsurile necesare pentru a asigura menținerea sau, după caz, readucerea habitatelor naturale și a speciilor de interes comunitar într-o stare favorabilă de conservare. Aceste măsuri reies din **obiectivele de conservare** care sunt identificate în baza mai multor criterii stabilite pentru fiecare habitat și specie de floră și faună. În acest sens se va face o **caracteristică ecologică** detaliată ale habitatelor și speciilor vizate, incluzând structura și funcțiile esențiale pentru menținerea acestora. Respectiv pentru fiecare habitat, specie de floră și faună se efectuează evaluarea cantitativă, calitativă și în coraport cu alte elemente ale ecosistemelor. Această **evaluare științifică** detaliată este fundamentală pentru determinarea stării actuale de conservare și a măsurilor necesare pentru îmbunătățirea acesteia. Evoluarea științifică se face asupra stării speciilor de floră și faună, și habitatelor. În plus, pentru a avea o imagine de ansamblu la nivel de țară / rețea și pentru a putea preveni degradarea biodiversității, monitorizarea evoluției stării de conservare a habitatelor și speciilor de floră și faună este esențială. În baza cercetării se întocmește Raportul, care include evaluarea și monitorizarea stării de conservare a habitatelor și speciilor de floră și faună, la nivel național și biogeografic. La fel este analizată informația cu privire la măsurile de conservare a habitatelor și speciilor de floră și faună aplicate în siturile componente ale rețelei Natura 2000, iar pentru Republica Moldova rețeaua Emerald. Pentru asigurarea coerenței și prevenirii oricărui efect negativ, raportul cuprinde și aspectele de **evaluare a impactului** acestor măsuri asupra stării de conservare a habitatelor și speciilor de floră și faună la nivelul rețelei Natura 2000/ rețeaua Emerald.

Conform cercetărilor realizate putem constata că obiectivele de conservare variază în funcție de caracteristicile specifice ale habitatelor și speciilor de floră și faună. Aceste obiective sunt concepute pentru a asigura menținerea și conservarea biodiversității într-o stare sănătoasă și sustenabilă pe termen lung. Ele sunt incluse în planurile de management ale siturilor Emerald. Potrivit art. 12⁴ din Legea nr. 94/2007, planurile de management ale siturilor Emerald cuprind măsuri specifice și activități planificate care sunt menite să contribuie la atingerea obiectivelor de conservare stabilite pentru fiecare sit în parte. Aceste măsuri nu se limitează doar la activitățile desfășurate în cadrul sitului, ci și la cele din afara acestuia care pot avea un impact potențial asupra biodiversității și a habitatelor naturale din siturile Emerald.

Este imperativ de menționat faptul că în Republica Moldova există o problemă semnificativă legată de lipsa planurilor de management pentru 59 de situri Emerald din toate cele 61 de situri desemnate ca situri Emerald, precum și o lipsă a măsurilor de conservare orientate specific către fiecare sit. Această situație pune în pericol obiectivele de conservare și protecția biodiversității în aceste zone protejate. Astfel, este absolut necesar ca obiectivele de conservare specifice și măsurabile să fie stabilite pentru fiecare sit Emerald și să fie făcute disponibile publicului fără întârziere. Aceste obiective trebuie să fie clare și să specifice țintele care trebuie atinse pentru fiecare atribut sau parametru care determină starea de conservare a caracteristicilor protejate.

Este crucial ca toate activitățile umane, inclusiv cele economice și sociale, care pot afecta direct sau indirect siturile Emerald, să fie evaluate și gestionate într-un mod care să respecte obiectivele de conservare ale acestora. De fapt, evaluarea biodiversității joacă un rol central în acest proces, oferind o analiză detaliată a modului în care diverse acțiuni pot influența habitatul și speciile protejate din siturile Emerald. Totodată, în contextul evaluării biodiversității, aceste obiective de conservare reprezintă piloni esențiali pentru determinarea gradului de influență al activităților umane asupra mediului natural și pentru aplicarea măsurilor corective necesare pentru conservarea acestuia. Respectarea obiectivelor de conservare are drept scop să asigure că toate activitățile umane sunt gestionate într-un mod sustenabil și responsabil, în concordanță cu angajamentele europene și naționale de conservare a biodiversității. Ele reprezintă un cadru robust pentru protecția naturii, pentru promovarea unei dezvoltări durabile în armonie cu valorile ecologice și sociale ale comunităților locale și globale, precum și constituie temei de referință pentru implementarea mecanismului de evaluare a biodiversității.

CONCLUZII

Evaluarea biodiversității joacă un rol fundamental în anticiparea și gestionarea impactului activităților umane asupra habitatelor și speciilor protejate. Aceasta permite identificarea potențialelor riscuri și adoptarea măsurilor corective necesare pentru minimizarea impactului negativ și pentru restaurarea sau menținerea condițiilor favorabile de conservare.

Pentru a asigura succesul mecanismului de evaluare a biodiversității în Republica Moldova și pentru a îndeplini angajamentele internaționale și naționale privind conservarea biodiversității, este esențial ca autoritățile să acționeze prompt și să elaboreze planurile de management. Planurile de management pentru siturile Emerald sunt instrumente esențiale în implementarea obiectivelor de conservare. Acestea nu doar că direcționează acțiunile specifice pentru protejarea biodiversității, dar facilitează și integrarea unor practici durabile în gestionarea resurselor naturale și a teritoriilor protejate. Mai mult ca atât, punerea în aplicare a planurilor de management și stabilirea precisă a obiectivelor de conservare vor facilita o gestionare mai eficientă și durabilă a siturilor Emerald. Aceste acțiuni vor contribui la protejarea habitatelor și a speciilor de interes special, în timp ce asigură transparența și accesibilitatea informațiilor despre obiectivele de conservare și măsurile asociate, esențiale pentru implicarea și sprijinul publicului în protecția naturii. Numai printr-o colaborare strânsă între autorități, comunități locale, organizații neguvernamentale și alte părți interesate se poate asigura o gestionare adecvată și durabilă a siturilor Emerald în Republica Moldova. Aceste eforturi nu doar că vor contribui la protejarea naturii și a speciilor amenințate, dar și la promovarea unei dezvoltări durabile și echilibrate între nevoile umane și conservarea resurselor naturale pentru generațiile viitoare.

REFERINȚE

1. Report „Dealing with Conflicts in the Implementation and Management of the Natura 2000 Network Best Practice at the Local / Site Level (lot 3)” DG Environment, EuroSite 2009/2010;
2. În:<https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/dashboards/natura-2000-barometer>;
3. Natura 2000 este o rețea ecologică de arii protejate care se întinde pe teritoriul Uniunii Europene. Aceasta a fost înființată în temeiul a două directive principale ale UE: Directiva Habitate (92/43/CEE) și Directiva Păsări (2009/147/CE).
4. Arie naturală protejată – spațiu natural, delimitat geografic, cu elemente naturale reprezentative și rare, desemnat și reglementat în scopul conservării și protecției tuturor factorilor de mediu din limitele lui;
5. În:<https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/nu-1191-mded-2023.pdf>;
6. Comisia Mondială pentru Mediu și Dezvoltare (1987). “Our Common Future”. Oxford University Press. În: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>
7. Comunicarea Comisiei. Evaluarea planurilor și proiectelor în raport cu siturile Natura 2000 Orientări metodologice privind dispozițiile articolului 6 alineatele (3) și (4) din Directiva 92/43/CEE privind habitatele. (2021/C 437/01).
8. Directiva 92/43/CEE a Consiliului din 21 mai 1992 privind conservarea habi-

- tatelor naturale și a speciilor de faună și floră sălbatică, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. L 206 din 22 iulie 1992.
9. Legea nr.94/2007 cu privire la rețeaua ecologică. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr. 90–93, art.395. În vigoare din 29.06.2008.
 10. Legea nr. 1538/1998 privind fondul ariilor naturale protejate de stat. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, nr. 66–68, art.442. În vigoare din 25.02.1998.
 11. Legea nr. 86/2014 privind evaluarea impactului asupra mediului. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr. 174-177 art. 393. În vigoare din 04.01.2015.
 12. Legea nr. 11/2017 privind evaluarea strategică de mediu. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2017, nr. 109-118 art. 155. În vigoare din 07.04.2018.
 13. Report "Dealing with Conflicts in the Implementation and Management of the Natura 2000 Network Best Practice at the Local / Site Level (lot 3)" DG Environment, EuroSite 2009/2010;
 14. Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future. Oxford University Press. (link)